

ПОСТ-МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі, зокрема зростання обсягів транскордонних операцій, ускладнення глобальних ланцюгів постачання та активна цифровізація економічних процесів, зумовлюють необхідність трансформації підходів до організації митного контролю. Традиційна модель, що базується на здійсненні основного обсягу контрольних процедур під час митного оформлення товарів, дедалі більше втрачає ефективність, оскільки створює значні часові та адміністративні витрати для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. У цих умовах особливої актуальності набуває розвиток пост-митного контролю як одного з ключових інструментів модернізації митного адміністрування.

Концептуальні засади пост-митного контролю сформовані у міжнародних документах, зокрема у Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, яка закріплює принципи застосування контролю на основі аудиту [1]. Відповідно до цих підходів частина контрольних заходів переноситься на етап після випуску товарів, що дозволяє зменшити навантаження на митні органи під час оформлення та забезпечити більш ефективне використання їх ресурсів.

У практиці Європейського Союзу пост-митний контроль (post-release control) виступає невід'ємною складовою сучасної системи митного адміністрування, що базується на ризик-орієнтованому підході. Відповідно до положень Митного кодексу ЄС митні органи мають право здійснювати перевірки достовірності даних митних декларацій після завершення митного оформлення товарів [2]. Це сприяє скороченню часу митного оформлення, зменшенню кількості фізичних перевірок та підвищенню рівня довіри між державою і бізнесом.

Водночас пост-митний контроль у країнах ЄС тісно пов'язаний із системою управління митними ризиками, цифровими інформаційними системами та інститутом авторизованих економічних операторів. Така інтеграція дозволяє забезпечити ефективний контроль за дотриманням митного законодавства без перешкоджання міжнародним торговельним потокам.

В Україні пост-митний контроль також визначений як одна з форм митного контролю. Проте його практичне застосування поки що не повною мірою відповідає європейським стандартам. Серед основних проблем можна виокремити недостатній рівень цифровізації митних процедур, обмежені

можливості аналітичних систем управління ризиками, а також збереження переважно фіскальної спрямованості митних перевірок. Крім того, недостатньо розвиненою залишається інституційна спроможність підрозділів митного аудиту.

За оцінками експертів бізнес-асоціацій, документальні перевірки часто орієнтовані насамперед на донарахування митних платежів, тоді як у практиці країн Європейського Союзу пост-митний аудит використовується передусім як інструмент забезпечення дотримання митного законодавства у поєднанні зі сприянням міжнародній торгівлі. Така відмінність у підходах обмежує потенціал пост-митного контролю в Україні як інструменту оптимізації митних процедур та не дозволяє повною мірою реалізувати можливість перенесення частини контрольних заходів із етапу митного оформлення на етап після випуску товарів [3]. У цьому контексті пост-митний контроль доцільно розглядати не лише як інструмент перевірки після випуску товарів, а як стратегічний напрям трансформації митної системи України. Його розвиток сприятиме підвищенню ефективності митного адміністрування, оптимізації процедур митного оформлення та створенню сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі.

Серед ключових напрямів удосконалення системи пост-митного контролю в Україні доцільно виокремити: розвиток ризик-орієнтованих підходів до відбору об'єктів перевірки; впровадження сучасних цифрових інструментів аналізу даних; посилення кадрового потенціалу у сфері митного аудиту; а також розширення партнерської взаємодії між митними органами та суб'єктами господарювання.

Таким чином, розвиток пост-митного контролю є важливою передумовою формування сучасної моделі митного адміністрування в Україні та її інтеграції до європейського митного простору, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та активізації міжнародної торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 25.03.2026).
2. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0952> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Керівні принципи для митної справи в Україні. Американська торговельна палата. URL: https://chamber.ua/wp-content/uploads/2020/01/guidelines_for_customs_policy_in_ukraine_ua.pdf (дата звернення: 25.03.2026).